

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	AZH150 Azərbaycan tarixi, 6 AKTS
	Departament	Tarix və Arxeologiya departamenti
	Proqram (bakalavr, magistr)	Bakalavr
	Tədris semestri	2026/27-ci tədris ilinin payız semestri
	Fənni tədris edən müəllim	Ph.D Ülviyyə İbrahimova
	E-mail:	ulviyya.ibrahimova @khazar.org ulviya_ajdar@mail.ru
	Telefon:	219
	Mühazirə otağı/Cədvəl	
	Məsləhət saatları	Müəllimin təyin etdiyi vaxtda
Prerekvizitlər	Yoxdur	
Tədris dili	Azərbaycan dili	
Fənnin növü (məcburi, seçmə)	Məcburi	
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	Əsas dərsliklər: Azərbaycan tarixi. Uzaq keçmişdən 1870-ci illərə qədər. S.S.Əliyarlının redaktəsi ilə. Bakı, 2009, 872 s. Azərbaycan tarixi üzrə qaynaqlar. Seminar və təcrübə məşğələləri üçün müntəxabat. S.S.Əliyarlının redaktəsi ilə. Bakı, Çıraq, 2007, 400 s. Azərbaycan tarixi (ən qədim zamanlardan – XXI əsrin ilk onilliklərinədək). M.Abdullayevin elmi redaktorluğu ilə. Bakı, 2025, 412 s. Əlavə Aşurbəyli S.B. Şirvanşahlar dövləti .Bakı, Avrasiya press,2006, 416 s. Əliyeva L.A. Azərbaycan xalqının etnogenezində qıpçaqların yeri. Bakı: Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2015, 228 s. Əfəndiyev O. Azərbaycan Səfəvi dövləti.Bakı, 2007 Bayramlı Z.H., Şabiyev B.Ş. Azərbaycan Səfəvilər dövləti (XVI-XVII əsrlər), Bakı, Avropa, 2016, 344 s. Bayramlı Z.H. Azərbaycan Səfəvi dövlətinin quruluşu və idarə sistemi, Bakı, 2006. Bünyadov T.Ə. Azərbaycan arxeologiyası. Bakı, 1960.263s. Bünyadov Z. M. Azərbaycan VII-IX əsrlərdə. Bakı, Azərnəşr,1989, 336 s. Bünyadov Z.M. Azərbaycan Atabəyləri dövləti (1136-1225-ci illər) Bakı,”Şərq-Qərb, 2007, 312 s. Cəbiyev.Q.C.Girdiman tarixi (IV-IX əsrlər) Bakı,Şərq-Qərb,2010, 616 s. Əliyarlı S.Tariximiz açıqlanmamış mövzuları ilə. Bakı, Mürtəcim, 2012, 560 s. F.Rəşiddədin .Oğuznamə.Anadolu türkcəsindən Azərbaycan dilinə çevirən , ön söz və göstəricilərin müəllifi və bibliografiyanın tərtibçisi İ.M.Osmanlı.”Azərbaycan Milli Ensiklopediyası”.Nəşriyyat-Poliqrafiya Birliyi.Bakı.2003. 89 s. Fazili A. Atropatena (e.ə. IV-VII əsrlər). Bakı, Elm, 1992, 216 s. Qasimov X. Orta əsrlərdə Azərbaycan mədəniyyəti. Bakı,Azpoliqraf, 2008, 448 s. Qaşqay.S.Manna dövləti. Bakı.Azərnəşr,1993,107 s. Mahmudov Y.M. Azərbaycan diplomatiyası, Bakı, 2000. Mahmudov Y.M. Səyyahlar, kəşflər və Azərbaycan. Bakı, 1985.	

	Məmmədov T.Qafqaz Albaniyası ilk orta əsrlərdə.Bakı,Təhsil,2006. 400 s. Məmmədova F. M. Qafqaz Albaniyasının siyasi tarixi və tarixi coğrafiyası. Bakı, 1993, 74 s. Moisey Kalankatuklu. Albaniya tarixi. Mxitar Qoş. Albaniya salnaməsi. Bakı, Avrasiya Press, 2006, 296 s. Piriyev V.Azərbaycan XIII-XIV əsrlərdə . Bakı: Nurlan, 2003, 458 s. S.Nəfisi.Azərbaycan qəhrəmanı Babək Xürrəmdin-Bakı;Elm,1990-128 s. Nəcəfli.T.H. Azərbaycan Qaraqoyunlu və Ağqoyunlu dövlətləri, Bakı,2012. 601 s. Şərifli M.X. IX əsrin I yarısı-XI əsr Azərbaycan feodal dövlətləri. Bakı, 1978.344 s. Şabiyev B.Ş. Uzun Həsənin xarici siyasəti (Osmanlı imperiyası ilə) Bakı, 2012. Vəlixanlı N.M. IX-XII əsr ərəb coğrafiyaşünas-səyyahları Azərbaycan haqqında. Bakı,1974,320 s. İbrahimova Ü.Ə. Azərbaycan tarixi “Mücməl-i Fəsihi”də. Bakı, 2018, Mütərcim, 256 s.
Kursun təsviri və məqsədləri	Azərbaycanın tarixi kursu tarixi torpaqlarımızda qədim dövrlərdən başlayaraq XVIII əsrədək davam edən ictimai-siyasi proseslərin səbəb-nəticə əlaqələrinin təhlili, milli dövlətçiliyin mahiyyəti, müstəmləkəçilik və müstəqillik anlayışlarının tarixi reallıqlar üzərindən araşdırılması və tariximizdən günümüz üçün dərslərin çıxarılması kursun əsas məqsədini təşkil edir. O cümlədən, Azərbaycanda yaşayan xalqların Qafqaz türkləri ilə birgə yaratdıqları ümumi mədəniyyətin öyrənilməsi, xalqımızın formalaşması, etnogenez problemi, qonşu dövlətlərlə münasibətləri və s. tarixi proseslərin kompleks şəkildə öyrənilməsi, Azərbaycan tarixinin milli konsepsiyasına əsaslanaraq elmi anlayışların formalaşmasına nail olmaq tədris edilən fənnin əsas məqsədlərindəndir. Müstəqil düşüncə və təhlil bacarıqlarının tələbələrə aşılması əsas pedaqoji məqsədlərdəndir.

Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	Fənnin ümumi tədrisi prosesində : - Azərbaycan torpaqlarının tarixi haqda tələbələrdə dəqiq məlumat və dərin təsəvvür yaranması üçün ilkin qaynaqlar təhlil edir. - Azərbaycanın dünya və şərq tarixindəki mühüm mövqeyi tələbələrə çatdırılması hər iki fəndən alınan bilgilərin müqayisəsi yolu ilə obyektiv formada nəticə olaraq müəyyən edir. - Azərbaycan xalqının yaranmasının tarixi şəraiti və bu yaranışda əsas amillər təhlil edir. - Azərbaycan tarixinin mərhələləri və bu mərhələlərə keçidlərin xüsusiyyətləri tələbələrlə birgə araşdırılaraq nəticə əldə edir.		
Tədris metodları	Mühazirə	X	
	Qrup işi	X	
	Praktiki tapşırıqlar	X	
	Praktiki məsələnin təhlili	X	
	Digər	X	
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Aralıq imtahanı	aprel	30 bal

	Prezentasiyalar	Semestr boyu	10 bal
	Davamiyyət	Semestr boyu	5 bal
	Aktivlik	Semestr boyu	5 bal
	Yoxlama yazı işi	Aralıq imtahanı öncəsi Final imtahanı öncəsi	20 bal (10+10)
	Final imtahanı	iyun	30 bal
	Yekun		100 bal
Qaydalar (Tədris siyasəti və davranış)	Davamiyyət : Tələbələrin mümkün olduğu qədər bütün dərslərdə iştirakı zəruridir. Tələbələr müəyyən səbəblərdən dərslərin buraxılması (xəstəlik, ailə vəziyyəti və s.) haqqında məlumatı fakültə dekanlığına təqdim etməlidirlər. 25%-dən artıq dərslər buraxan tələbələr imtahana buraxılmır. Dərsə gecikmələr və ya digər dərs pozuntuları : Dərsə 10 dəqiqədən artıq gecikən tələbə qayıb yazılır. Lakin tələbə dərsə buraxılır. Prezentasiya : Mövzular sillabusun davamında təklif edilmişdir. Seçim sərbəstdir. Mövzular qrup işi olaraq slaydla təqdim edilməlidir. Təqdimat zamanı istifadə edilmiş ədəbiyyat mütləq göstərilməlidir. Qiymətləndirmə qrup işi olaraq aparılır. Yoxlama işi : Aralıq və final imtahanları öncəsi müəllim tərəfindən keçirilir. Test və açıq suallar vasitəsi ilə aparıla bilər. Dekanlığa və müəllimə öncədən məlumat verilən üzürlü səbəblərə görə yoxlama işində iştirak etməyən tələbə yoxlama işini növbəti həftədə yazı bilər. İmtahanlar: Tələbənin imtahanda iştirakı və ya imtahanın buraxılması ilə bağlı bütün		

	məsələlər fakültə rəhbərliyi tərəfindən həll olunur. Aralıq və yekun imtahanı mövzuları tələbələrə imtahandan öncədən elan edilir. Aralıq imtahanını əhatə edən bölmələr final imtahanına daxil edilmir. . İmtahan qaydalarının pozuntuları : Aralıq və yekun imtahanları vaxtı tələbə tərəfindən imtahanın gedişini pozmaq və köçürmələr qadağandır. Bu qaydaya riayət etməyən tələbələrin imtahan işi ləğv olunur və tələbə 0 (sıfır) qiymət ilə imtahandan kənarlaşdırılır. Fənni bitirmək qaydası : Universitetin qaydalarına müvafiq olaraq kursu bitirmək üçün ümumi müvəffəqiyyət faizi 60% və yuxarı hesab edilir. Kəsiri olan tələbə bu fənni növbəti semestr və ya növbəti il təkrarən götürə bilər. Tələbələrin davranış qaydaları : Dərs zamanı dərs prosesini və etik qaydaları pozmaq qadağandır. Həmçinin tələbələr arasında icazəsiz müzakirələr apararaq səs-küy salmaq və mobil telefonlardan istifadə etmək olmaz.
Cədvəl (dəyişdirilə bilər)	

Həftə	Tarix	Fənnin mövzuları	Dərslik/Tapşırıqlar
1	19.09.26 19.09.26	Giriş. Azərbaycan tarixi nədən bəhs edir? Azərbaycan tarixi anlayışı, kursun quruluş və dövrləşdirmə prinsipləri. Tarixi biliklər sistemində Azərbaycan tarixi fənninin iş proqramı və əsas vəzifələri. Azərbaycan tarixi üzrə qaynaqlar və onların təsnifatı. Tarixşünaslıq. Azərbaycan tarixinin öyrənilməsindəki çətinliklər. Azərbaycanda ibtidai icma cəmiyyəti. Daş dövrü. İnsan yaşayışının ulu çağı. Qədim daş dövrü. Azərbaycanda paleolit (qədim daş dövrü) abidələri. Azıx adamı. Quruçay mədəniyyəti. Orta paleolit. Tağlar, Daşsalahlı və Damcılı mağaraları. Qəbilə icmasının yaranışı. Mezolit və Neolit dövrü abidələri. Qobustan yaşayış yeri. Qayaüstü təsvirlər. “Neolit inqilabı”. İbtidai icma cəmiyyətinin dağılması. Tunc dövrü. Erkən tunc dövrü. Kür-Araz mədəniyyəti. Orta tunc dövrü. Metaləritmə texnikası. Xocalı-Gədəbəy, Naxçıvan, Talış-Muğan mədəniyyətləri.	1. I bölüm §1-4
2	26.09.26 26.09.26	Azərbaycan ərazisində ilk dövlətlər. E.ə III-II minillikdə Azərbaycan ərazisində tayfalar və ilkin tayfa birlikləri. Azərbaycanın etnosiyası xəritəsi. Urmiya gölü hövzəsində ilk dövlət qurumları. Aratta, Lullubi, Kuti. Manna dövləti. Manna dövlətinin yaranmasının ilkin şərtləri. Assuriya və Urartu ilə münasibətlər. Kimmer, skif, iskit-sak tayfalarının Azərbaycana yürüşləri. Manna-iskit ittifaqı. Manna dövlətinin süqutu. Manna Midiyanın və Əhəməni imperatortluğunun tərkibində. Manna dövlətinin quruluşu. İqtisadi həyat. Mədəniyyət.	Dərslik 1. II bölüm , §1-2 1. III bölüm , § 1- 4
3	03.10.26 03.10.26	Atropatena və Albaniya dövlətləri. Atropatena dövlətinin yaranması. Atropatilər sülaləsi. Selevki, Parfiya və Romanın Atropatena uğrunda mübarizəsi. Sosial-iqtisadi vəziyyət. Din. ”Avesta”. Mədəniyyət. Qafqaz Albaniyası (e.ə IV-II yüzillikdə). Əhalisi və ərazisi. Antik müəlliflər albanlar haqqında. Maddi-mədəniyyət abidələri. Alban dövlətinin yaranması. Parfiya və Romanın Albaniya uğrunda mübarizəsi. Albaniyada iqtisadi həyatı. Şəhərlər və ticarət. Albanların dini təsəvvürləri.	Dərslik 1.IV bölüm. § 1,2 1.IV bölüm, § 3-4

4	10.10.26 10.10.26	Atropatena və Albaniya (III-VII yüzilliklər). Azərbaycan erkən orta çağda. Yeni ictimai münasibətlərin meydana gəlməsi və inkişafı. Əsas xüsusiyyətləri. Sasani dövləti və Azərbaycan. Sasanilərin Atropatənəni istila etməsi. Albaniyanın Sasanilərdən asılı vəziyyətə düşməsi. Alban hökmdarları və onların Sasanilərlə münasibətləri. V əsrdə Sasanilərə qarşı üsyanlar. Aluen (Aquen) kilsə məclisi. Girdman knyazlığı. Cavanşirin daxili və xarici siyasəti. Bizans-Girdman və Xəzər-Girdman münasibətləri.	Dərslik 1. V bölmə, § 1-2 1.VI bölmə , § 1
5	17.10.26 17.10.26	Azərbaycan Ərəb xilafətinin tərkibində. Ərəb xilafətinin meydana gəlməsi və işğalçılıq siyasətinin başlanması. Ərəb xilafətinin Azərbaycana tabe etməsi. Alban sülaləsinin hakimiyyətinə son qoyulması. Ərəb ağalığı. İnzibati idarə sistemi. İqtisadi siyasət. Köçürmə. İslamın yayılması. Xilafətə qarşı mübarizə. Xürrəmilərin təlimi, tarixi kökləri, hərəkətverici qüvvələri, ideologiyası. Babək. Azərbaycan xalqının formalaşması prosesi: əsas mərhələləri və başa çatması.	Dərslik 1.VI bölmə, §2 1.VI bölmə, §3 1.VII bölmə, §1- 4
6	24.10.26 24.10.26	IX yüzilliyin ikinci yarısı-XI yüzilliyin birinci yarısında Azərbaycan feodal dövlətləri. Şirvanşahlar dövləti. Saci və Salari dövlətləri, Rəvvadi və Şəddadi dövlətləri. Azərbaycan Səlcuq imperiyasının tərkibində. Azərbaycanda Oğuz türklərinin yayılması. Oğuznamələr Oğuz türklərinin tarixi qaynaqları kimi.	Dərslik 1.VIII bölmə, §1 1.VIII bölmə, §2
7	31.10.26 31.10.26	Azərbaycan Atabəyləri dövlətinin yaranması, yüksəlişi və tənəzzülü. Azərbaycan Atabəylərinin daxili və xarici siyasətinin əsas istiqamətləri. Şirvanşahlar dövləti XII-XIII əsrin əvvəllərində. Kəsrənilər sülaləsi hakimiyyət başında. XI-XIII əsrin əvvəllərində Azərbaycanda sosial-iqtisadi münasibətlər. Azərbaycan intibah mədəniyyəti. Maarif, elm, ədəbiyyat, memarlıq, dekorativ və tətbiqi sənət.	Dərslik 1.VIII bölmə, § 3 1. VIII bölmə, § 4

8	07.11.26	Azərbaycan XIII-XIV əsrlərdə. Xarəzmşah Cəlaləddinin Azərbaycana hücumu. Azərbaycana monqol-tatar yürüşləri və onların nəticələri.	Dərslik 1. IX bölüm, §1-3
	07.11.26	Azərbaycan Elxanilər (Hülakular) dövlətinin tərkibində. Elxanilər dövlətinin tənəzzülü və Çobani feodallarının özbaşınalığı. Azərbaycan Cəlairilər dövlətinin tərkibində.	1. IX bölüm, §4-5

		Aralıq İmtahanı	
9	14.11.26	Azərbaycan XIV əsrin sonu - XV əsrin əvvəllərində. Azərbaycanda Hürufilik dini cərəyanı. Fəzlullah Nəimi və İmadəddin Nəsimi yaradıcılığı. Şirvanşahlar dövləti Dərbəndilər sülaləsinin dövründə. Şirvanşah I İbrahimin siyasəti.	Dərslik 1. X bölüm, § 1
	14.11.26	Toxtamış xan və Əmir Teymurun Azərbaycana yürüşləri. .	1. X bölüm, § 1, § 3
10	21.11.26	Azərbaycan Türkman dövlətləri (XIV yüzilliyin sonu – XV yüzillik). Azərbaycanda Qaraqoyunlu (Baharlı) dövlətinin yaranması. Qaraqoyunluların Teymurilərlə, Ağqoyunlularla və Osmanlılarla qarşılıqlı münasibətləri.	1. X bölüm, § 3
	21.11.26	Ağqoyunlu dövlətinin (Bayandurlu) Qaraqoyunlunu əvəz etməsi. Ağqoyunlu dövlətinin xarici siyasəti. XIII- XV əsr Azərbaycan mədəniyyəti.	1. X bölüm, § 4 1.XI bölüm, § 1-4

11	28.11.26	Azərbaycan XVI yüzilliklərdə. Səfəvilər (Qızılbaş) dövlətinin yaranması. XV yüzilliyin sonu-XVI yüzilliyin əvvəllərində Azərbaycanın vəziyyəti. Səfəvilər sülaləsinin hakimiyyətə gəlməsində sosial-siyasi bədətçiliyin yeri Qızılbaşətəlimi.	Dərslik
	28.11.26	Səfəvilərin Şirvana yürüşü. Bakının tutulması. Ağqoyunlu (Bayandurlu) dövləti ilə müharibə. Ağqoyunlu dövlətinin süqutu. Azərbaycan Səfəvilər dövlətinin yaranması. I Şah İsmayılın daxili və xarici siyasəti. Dövlətin ərazisinin genişlənməsi. Osmanlı, Şeybanilər və Avropa dövlətləri ilə münasibətləri. Şah İsmayıl Xətəinin Azərbaycan tarixində rolu.	1. XII bölüm, § 1 1. XII bölüm, § 2

12	05.12.26	Azərbaycan Səfəvi dövləti XVI əsrin 30-cu illəri-XVI əsrin sonu. I Şah Təhmasibin mərkəzləşdirmə siyasəti. Şirvanın və Şəkinin Səfəvilərə təbə edilməsi. Səfəvi-Osmanlı müharibələrinin davam etdirilməsi; bu müharibələrin Azərbaycana zərbəsi. Azərbaycan torpaqlarının itirilməsi.	Dərslik 1.XII bölmə, § 3-4
	05.12.26	Azərbaycan XVI yüzilliyin sonu – XVII yüzillikdə. Səfəvilər dövlətinin zəifləməsi və onun səbəbləri. I Şah Abbasın hakimiyyətə gəlməsi və onun islahatları. Səfəvi dövlətinin yenidən güclənməsi. XVII yüzilliyin birinci yarısında Səfəvi-Osmanlı müharibələri və Azərbaycan.	1.XII bölmə, § 3

13	12.12.26	Səfəvi dövlətində dövlət quruluşu, torpaq və vergi siyasəti. Tiyl torpaq sahibliyi. Ordu.	Dərslik 1. XII bölüm § 4
	12.12.26	XVI-XVII yüzilliklərdə Azərbaycanın sosial-iqtisadi həyatı. Kənd təsərrüfatı. Şəhərlər. Sənətkarlıq. Ticarət. Pul dövriyyəsi. Mədəniyyət. Ədəbiyyat. Dastan ədəbiyyatı. Aşıq poeziyası. Elm. Tarixşünaslıq. İncəsənət, memarlıq.	1. XIII bölüm, § 1-3
14	19.12.26	Azərbaycan XVIII yüzilliyin birinci yarısında. Səfəvi dövlətinin tənəzzülü. Azərbaycanda xalq azadlıq hərəkatının güclənməsi. Şirvan üsyanı. Əfqan qəbilələrinin üsyanları. Rusiyanın Şərqi siyasəti. I Pyotrun işğalçılıq planları. Onun Xəzəryanı bölgələrə basqını və işğalı. 1723-cü il Peterburq müqaviləsi. 1724-cü il İstanbul müqaviləsi. Rusiyanın Xəzərsahili vilayətlərdə möhkəmlənməsi. Xəzəryanı vilayətlər istisna olmaqla Azərbaycan torpaqları Osmanlı hakimiyyəti altında.	Dərslik 1. XIV bölüm § 1,2 1. XIV bölüm § 3,4
	26.12.26	XVIII yüzilliyin 30-40-ci illərində Azərbaycanda vəziyyət. İtirilmiş Azərbaycan torpaqlarının geri qaytarılması uğrunda mübarizə. Kirmanşah, Rəşt, Gəncə müqavilələri.	Dərslik 1. XIV bölüm § 4
	26.12.26	Səfəvi dövlətinin süqutu və Nadir xanın şah elan edilməsi. Azərbaycan Nadir şah Əfşarın hökmranlığı dövründə. Nadir şah qarşı üsyanlar.	1. XIV bölüm § 5
Final İmtahanı			

Prezentasiya mövzuları:

1. Qafqaz Albaniyasının mədəni irsi.
2. Azərbaycan Atabəyləri Cahan Pəhləvanın dövründə
3. Azərbaycan mədəni intibahı XIII-XV əsrlərdə
4. Təbriz- Azərbaycan dövlətlərinin paytaxtı kimi
5. Şirvanşahlar saray kompleksi haqqda muzey hesabatı.
6. Baharlı və Bayandurlu dövlətlərində dövlət idarə sistemi

6. Azərbaycan tarixində Səfəvi dövlətinin rolu və yeri.
7. “Kitabi Dədəm Qorqud” tarixi mənbə kimi.
8. Azərbaycan tarixi muzeyi haqqda hesabat.
9. Nəsimi yaradıcılığında hürufilik
10. Fəzlullah Rəşid-əddin və onun “Cəme-ət-təvarix” əsəri
11. XV əsr Azərbaycan memarlığı
12. Səfəvi dövlətinin yaranmasında qızılbaşlıq ideologiyasının rolu
13. Şah I Təhməsinin iqtisadi siyasəti
14. Səfəvi -Osmanlı müharibələrində əsas mərhələlər
15. Nadir şah Əfşarın daxili siyasəti
16. I Pyotrun Cənub yürüşündə Azərbaycan amili
17. Azərbaycan dövlətlərində şərti torpaq sahibliyinin inkişaf xüsusiyyətləri
18. Azərbaycan qalaları XII-XIII əsrlərdə
19. Naxçıvan memarlıq məktəbinin xüsusiyyətləri və yayılma arealı
20. Şamaxı, Bakı və Təbriz şəhərlərinin uyğun və fərqli tərəfləri